

İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi

World of Thought and Works of Rudolf Steiner

Mücahit Özdoğan¹

Eskisehir Osmangazi University, Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Theology

---

ABSTRACT

Rudolf Steiner, who draws attention with his multi-faceted works, is known for his important works in the fields of medicine, education, art and agriculture, as well as esotericism and occultism in particular. In this article, it is explicated to the intellectual infrastructure, the effect of the anthroposophy founded by Steiner and deals with the Spiritual Science, which Steiner created in a unique way. Rudolf Steiner has established an eclectic system by dissolving different schools such as Goethe's doctrine of nature, Rosicrucianism, Kabbalah, Hinduism, Gnostic and Mystic Christianity in his system. The universality is dominant in Steiner's work. His inclusive ideas for all humanity suffered the reaction of the Nazis in his time. Steiner drew attention to the potential of discovering the senses of people by making a distinction between the sensory and the sensual world. The drive and power of discovering the spiritual world in humans has a significant share in his work. Steiner, who says he has seen and experienced the supernatural world personally, is intended to have more knowledge of other people about the supernatural world. The literature review was chosen as a method. Information gathered from different sources may provide a better understanding of Steiner's work.

Key Words: Rudolf Steiner, Antroposopy, Spiritual Science, Esotericism, Occultism

---

ARTICLE INFO

Received: 28.07.2020

Revision received:

22.09.2020

Accepted: 24.09.2020

Published online:

23.10.2020

---

¹ Corresponding author:

PhD Student

mucahitozd.blog@gmail.com

Orcid: 0000-0002-7127-3554

Rudolf Steiner'in Düşünce Dünyası ve Çalışmaları

Mücahit Özdoğan¹

Eskişehir Osmangazi Üniversite, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

ÖZET

Çok yönlü çalışmalarıyla dikkat çeken Rudolf Steiner, tıp, eğitim, sanat ve tarım gibi alanların yanı sıra özellikle ezoterizm ve okültizm alanında yaptığı önemli çalışmalarla tanınmaktadır. Bu makalede Steiner'in kurduğu Antropozofi'nin fikri alt yapısı, etkisi ve Steiner'in kendine has şekilde oluşturduğu tin bilimi çalışmalarına değinilmiştir. Rudolf Steiner, Goethe'nin doğa öğretisi, Gülhaççılık, Kabala, Hinduizm, Gnostik ve Mistik Hıristiyanlık gibi farklı ekolleri kendi sistemi içerisinde eriterek eklektik bir sistem kurmuştur. Steiner'in çalışmalarında evrensellik hâkimdir. Onun bütün insanlığı kapsayıcı fikirleri kendi dönemindeki Nazilerin tepkisini çekmiştir. Steiner, duyu ve duyuüstü (tinsel) dünya ayrımı yaparak insanların duyuüstünü keşfetme potansiyeline dikkat çekmiştir. İnsanlardaki tinsel dünyayı keşfetme güdüsü ve gücü, onun çalışmalarında çok önemli bir paya sahiptir. Tinsel dünyayı bizzat gördüğünü ve tecrübe ettiğini söyleyen Steiner sayesinde tinsel dünyayla ilgili diğer insanların daha fazla bilgiye sahip olması hedeflenmiştir. Makalede yöntem olarak literatür taraması seçilmiştir. Farklı kaynaklardan derlenen bilgiler çerçevesinde Steiner'in çalışmalarını daha iyi anlama şansı yakalanabilir.

MAKALE BİLGİSİ

Alınma Tarihi:
28.07.2020
Düzeltilmiş Hali Alınma Tarihi: 22.09.2020
Kabul Edilme Tarihi: 24.09.2020
Çevrimiçi Yayınlanma Tarihi: 23.10.2020

Anahtar Kelimeler: Rudolf Steiner, Antropozofi, Tin Bilimi, Ezoterizm, Okültizm

---

---

¹ Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
Doktora Öğrencisi
mucahitozd.blog@gmail.com
Orcid: 0000-0002-7127-3554

Giriş

Rudolf Steiner, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında ezoterizm, okültizm, eğitim ve felsefe alanında önemli çalışmalar yapmış bir ezoteristtir. Ezoterizm, gizli sırların sadece ehil insanlara aktarılmasıdır. Ezoterizm, gizli sırlar öğretisi olmanın yöntemini sunmasının yanı sıra içinde barındırdığı farklı ekollerde çeşitli felsefi görüşlere ev sahipliği yapar. Özellikle her şeyin bir ve bütün olduğu tarzındaki fikirler ezoterizmle özdeşleşmiştir.

Steiner felsefi olarak bilhassa Goethe'den etkilenmiştir. Onun doğa öğretisini kendi felsefi düşüncesinde eritmiş ve Goethe'den kalan yazıların editörlüğünü üstlenmiştir. Steiner, diğer yandan Fichte ve Schelling gibi Alman idealizminin önemli isimleri hakkında çalışmalar yapmıştır.

Gizli ilimler olarak ifade edilebilecek olan okültizme dair Steiner'in ortaya koyduğu bilgilerde kendisinin sürdürdüğü felsefi çalışmaların etkisi görülmektedir. Örneğin makalede ele alınacak olan insanlığın kök-soylarına dair fikrinde tarihe idealist bakan düşüncelerinin etkilerini görmek mümkündür. Bu açıdan Steiner'in okültizmi sadece 'şu yöntemler uygulandığında insanın hayatı değişir' gibi sihirli formül veren bir bakış açısından daha farklı yere oturttuğu söylenebilir.

Çalışmalarının çıkış kaynağı modern insanın materyalizme gömülmesine neden olan maddeci bilime bir tepki olsa da Steiner, bilimin başarılarını göz ardı etmez. O, oluşturduğu Antropozofi ve tin biliminde modern bilimin verilerine de yer verir. Fakat esas üzerinde durduğu konu, insanın dikkatini maddeden tine yönelmektir. Çünkü ona göre asıl hakikat tinde ve tin dünyasındadır. Tin için dünya bir nevi giysidir. Steiner'e göre asıl hakikat yerine giysi gibi aracı vasıtalara odaklanmak insanın geleceğini karartabilir.

Steiner, insanların odağını maddeden tine çekmeye çalışmasını 'Kopernik Devrimi' olarak yorumlar. Kopernik, dünya merkezli anlayışı değiştirerek dünyanın bağlı bulunduğu sistemin merkezinin güneş olduğunu ve dünyanın güneşin etrafında döndüğünü söyleyerek büyük bir devrime imza atmıştır. Fakat Steiner'in Kopernik kadar etkili olamadığı söylenebilir (Uhrmacher, 1995: 387-388).

Ezoterizm ve okültizm içerisinde yer alan tinsel fikirler açısından Rudolf Steiner modern dönemin en önemli isimlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Yaptığı çalışmalar itibarıyla üretken sayılabilecek olan Steiner en gizli olarak değerlendirilen bilgileri halka anlatmasıyla ezoterizm tarihinde kendine has bir yer edinmiştir. Onun tinsel görüşleri bugün dünya çapında etkisini hâlâ hissettirmektedir. Dolayısıyla Waldorf okulları, biyo-dinamik tarım veya Steiner'in fikirlerinden ilham alan herhangi bir oluşum veya kurum hakkında çalışma yapacak kişiler için bu makale yararlı olacaktır. Ayrıca tin dünyasına dair sunulan bilgi ve düşünceler, karmanın ve reenkarnasyonun temelini anlamayı kolaylaştıracaktır.

1. Rudolf Steiner'in Hayatı

Rudolf Steiner, demiryollarında çalışan bir babanın oğlu olarak 1861'de bugün Hırvatistan sınırları içerisindeki Kraljevec'te doğdu. Çalışmalarının merkezi olan tinsel dünyanın varlığından emin olmasına sebebiyet veren olaylardan biri 8 yaşında yaşandı. Steiner kadın suretinde bir hayalet gördüğünü ve kendisinden yardım istediğini söyler. Bu durum karşısında kendisi ilk başta çekingen davranır fakat hayaleti gördüğünden emindir. Ertesi gün kuzeni olan kadınlardan biri ölür ve kadının kendisine görünen hayalet olduğunu anlar (Uhrmacher, 1995: 384).

Steiner, orta okulu Viyana yakınlarındaki Wiener-Neustadt şehrinde tamamladı. Özellikle matematik ve fen bilgisi alanında çok başarılıydı. Daha sonra yüksek öğrenimini tamamlamak üzere Viyana Politeknik okuluna yazıldı. Meraklı kişiliği ve nadir görülen olayları aydınlatma arzusundan dolayı geometriye yöneldi. Yüksek öğrenimini bitirdikten sonra Goethe

üzerine yapılan çalışmaların editörlüğünü yürüttü. 1886'da Goethe'nin Dünya Görüşündeki Örtük Bilgi Kuramı adında bir kitap yazdı. Aynı yıllarda Nietzsche'nin yakın çevresinde bulunmaya başladı ve burada edindiği birikimle Friedrich Nietzsche: Kendi Zamanına Karşı Bir Savaşçı kitabını yazdı. 1891'de Rostock Üniversitesinden "Fichte'nin Öğretisine Atıfla Bilgi Kuramının Temel Sorunu" başlıklı teziyle doktora derecesi aldı. Tez "Hakikat ve Bilgi" adıyla kitap olarak yayınlandı. 1894'te onun en önemli felsefi yapıtı olarak değerlendirilen Özgürlüğün Felsefesi kitabı yayınlandı (Uhrmacher, 1995: 385; Steiner, 2003a: 7-12).

1899-1904 yılları arasında Berlin'de öğretmenlik yaptı. Bu yıllarda Teozofi (Tanrısal Bilgelik) çevreleriyle yakınlaşmaya başladı. Teozofi cemiyetlerinden konferans davetleri aldı. Zamanla Avrupa'nın çoğu yerinde konferans veren bir isim hâline geldi. 1913 yılında Teozofi cemiyetinden ayrılarak Antropozofi cemiyetini oluşturdu ve aynı yıl cemiyetin merkezi olacak Goetheanum (İsim Goethe'ye atıfla seçilmiştir) inşa edilmeye başlandı. 1914 yılında Marie von Sievers'le evlendi. Sievers, Steiner'in çalışmalarına destek verdi. 1919 yılında Antropozofi felsefesini benimseyen Waldorf Okulu'nu açtı. 1921'de ilk Antropozofi kliniğini kurdu. Aynı yıl Adolf Hitler, Steiner'in Yahudilerin oyuncağı olduğunu söyleyerek onu hedef gösterdi. 1922 yılında dini yenilenmeye dair söylemleri yüzünden bir grup kundakçı Goetheanum'u ateşe verdi. 1924'te bio-dinamik çiftçiliğin tohumunu atacak konferanslar ve eğitim kursları vermeye başladı. Hayatı boyunca sayısı binlerle ifade edilen konferanslar verdi. Ayrıca Viyana, Weimar ve Berlin'de dergiler ve günlük gazeteler için güncel konulara dair gözlemler, kitap ve oyun incelemesi, bilimsel ve felsefi gelişmelere dair yorumlar kaleme aldı. Kitapları ve diğer makaleleri de hesaba katıldığında oldukça üretken olduğu görülen Rudolf Steiner son konferansını 9 Eylül 1924 yılında verdi ve 1925'te Dornach'ta hayatını kaybetti (Steiner, 2003a: 7-12; Steiner, 2003b: 7-11).

1913 yılında kurulan Antropozofi cemiyetinin merkezi Goetheanum İsviçre'nin Dornach şehrinde yer almaktadır. Binanın çizimlerini bizzat Rudolf Steiner üstlenmiştir. Hâlen mevcut olan Goetheanum, Steiner'in ilk çiziminden farklılıklar içermektedir. Steiner'in mimari yapımlarında sadece ad olarak değil düşünsel olarak da Goethe'den etkiler görülmektedir. Örneğin mimari yapıtlarında Goethe'nin metamorfoz teorisinin etkileri hissedilmektedir. Steiner için mimarlık sezgisel bir sanattir. Mimari yaratım, tinsel ve maddesel dünya arasındaki uyumu göstermeyi hedefler. Bu çerçevede o mimari tasarımlarında modern yaşamın tinsel kavrayışını dışavurmaya çalışır. (Gray, 2010: 43).

2. Antropozofi

Antropozofi kelimesi Yunanca "anthropos" (insan) ve "sophia" (bilgi/hikmet) kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Antropozofi'ye Teozofi'nin bir çeşidi gözüyle bakılabilir. Antropozofi, Pisagorculuk, Yeniefatunculuk, Gnostisizm, Kabala ve Alman doğa felsefesinin etkilerini taşıyan bir 'tin bilimi'dir. Eklektik bir yapısı vardır. Antropozofi insan tabiatının tanrısallığına dikkat çekerek insanların bunun farkına ancak inisiyasyon sonrasında varabileceklerini savunur (Rosenthal ve Yubin, 1997:34). Antropozofi, insanın tinsel alemle ilişki kurabilme yeteneklerini vurgular (Cevizci, 2005: 128-129).

Steiner, 1902'de Teozofi cemiyetine katılmasına rağmen tin biliminin sadece doğu mistizmine değil batı mistisizmine de dayandırılması gerektiğini söyleyerek ve Teozofi cemiyeti içerisinde Krishnamurti adındaki kişinin yeni Mesih olduğuna dair fikre karşı çıkarak 1913'te bu cemiyetten ayrılmış ve Antropozofi cemiyetini kurmuştur (Salt ve Çobanlı, 2010: 631-632).

Steiner, Antropozofi'yi, insan doğasının duyular, imajinasyon, esin ve sezgi düzeyi üzerine kurulu spiritüel büyüme yolu olarak tanımlar. Bu anlayışa göre insan doğasında yaratılışın ve evrenin sırlarını çözebilecek imkân vardır (Salt ve Çobanlı, 2010: 631-632).

Başka bir tanımla Antropozofi, düşünme, hissetme ve istek arasında ideal bir harmoni yaratmayı amaçlayan tinsel gelişim ve dönüşüm yöntemini temsil eder (McDermott, 2016:268).

Steiner'in dinlerle ilişkisine bakıldığında Hıristiyanlığın ezoterik yönlerine dikkat çektiği görülmektedir. Özellikle Gnostisizmin (Tanrısal bilgiye sezgiyle ulaşılabileceğini söyleyen öğretisi) ve Gülhaçcılığın etkisinde kalarak Hıristiyanlığı yorumlamıştır (Miller, E.T. 18.05.2019). 16. yüzyılda ortaya çıkan ve etkili olan Gülhaçcı düşünce Antropozofi'yi kökünden etkilemiştir. Kuşaktan kuşağa aktarılan kadim ezoterik bilgeliğe sahip olduğunu söyleyen Gülhaçcılık, Christian Rosenkreuz isimli gizemli bir şahıs tarafından kurulmuştur. İçerisinde ezoterik öğretilerin yanı sıra Yahudi ve Hıristiyanlık gibi dinlerin gizemli ve mistik yönlerini barındıran eklektik bir sistemdir (Britannica, E.T. 22.05.2019).

Antropozofi bütün insanlığa hitap eder. Evrensel bir kapsayıcılığı vardır. Tinsel özü bilmek ve tinsel dünyalara ulaşmak isteyen herkes bu cemiyete katılabilir. Antropozofi'nin evrensellik anlayışının kendi döneminde ve etkin olduğu bölgede başarılı olduğu söylenebilir. Çünkü bazı Alman tarihçilerine göre Antropozofi, 20. yüzyılda klasik dinlerin en başarılı alternatifi olmuştur (Staudenmaier, 2008: 4).

Antropozofi, insan olmanın bilgeliğidir. Bilgeliğe ulaşmak için insan kendisini ve tinselliğini anlamalıdır. Bu bakış açısıyla antropozofi, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle materyalizme gömülen insanoğlunun dikkatini tekrar asli özelliği olan tinselliğe çekmeye çalışmaktadır. Antropozofi, insanlığın bu dünyaya düşmeden önce tinsel dünyada huzurlu ve sağlıklı olduğunu söyler. İnsanın dünyadaki esas amaçlarından biri, tinsellik sayesinde sağlık ve huzura tekrar kavuşmaktır. Bunu yaparken fiziksel dünyayla bağlantısını kesmemelidir. Asıl odağı tinsel dünya olması gereken insanın aynı zamanda tinselle uyumlu fiziksel dünyayla da bağı olmalıdır. Antropozofi'de evrim düşüncesi önemli bir rol oynar. İnsanın biyolojik ve fiziksel evriminin yanı sıra bir de tinsel evrimi vardır. İnsan bu evrim sayesinde tinsel dünyaya yaklaşır ve ulaşır (Akan, E.T. 18.05.2019).

Antropozofi içerisinde yer alan çalışmalar genel olarak şöyle sıralanabilir (Akan, E.T. 18.05.2019):

- İnsanın yaratılışını belirleyen tinsel varlıklar nedir?
- Bu varlıkların insana dair amaçları nedir?
- İnsan neden maddesel bir dünyada var olmuştur?
- Karma ve reenkarnasyonla ilgili gerçekler nelerdir?
- İnsanın öldükten sonraki tinsel dünyayla ilişkisi nasıldır?
- Hastalıkların karma ile bağlantıları nelerdir?
- Egoizm ve kötülüğün kaynağı nedir ve bu güçler insan üzerinde hangi derecede etkin olabilir?
- İnsan evriminde rol oynayan itkiler (içgüdüler) nelerdir?

Steiner, Antropozofi çatısı altında birbirinden farklı pek çok alanda çalışmalar yapmıştır. Örneğin terapi amacıyla Eurhythmy adlı dansı geliştirmiştir. Eurhythmy, müzik ve bedensel hareketlerin uyum içerisinde yapıldığı hareket sistemidir, özellikle Waldorf okullarında kullanılmıştır. Dans ve ritimle bağlantılı olarak Antropozofi'de yogaya benzer şekilde bedensel ve tinsel gelişimi sağlamak için pek çok egzersiz vardır. Egzersizlerle düşüncelerin kontrolü, eylemlerin kontrolü, duyguların kontrolü, pozitiflik, içsel hoşgörü, açık fikirlilik, içsel harmoni ve özgürlük amaçlanmaktadır. Fakat bu amaç sadece tek bir bireye özgü olmaktan daha öte modern insanda tinsel gelişimi engelleyen davranışları ve kalıpları değiştirmeyi anlatır (Miller, E.T. 18.05.2019).

Daha önce söylendiği gibi Steiner tarım ve toprak gibi konularla da ilgilenmiştir. Verdiği konferanslarda gezegenlerin hareketlerinin toprağı etkilediğini söylemiştir. Onun tarım ve toprağına dair fikirleri biyolojik-dinamik tarımın tohumlarını atmıştır. Steiner'in ölümünden sonra antropozofinin felsefesini benimseyen çiftçiler Demeter (Yunan mitolojisindeki bereket

ve toprak tanrıçası) isimli günümüzde de devam eden bir oluşum kurmuştur (Apelasyon.com, E.T. 18.05.2019).

3. Rudolf Steiner'in Felsefesi

Steiner'in felsefesinde insanın varlığı, özgürlüğün doğası ve amacı, evrimin anlamı, insanın doğa ile ilişkisi, ölümden sonraki ve doğumdan önceki yaşam konuları ön plana çıkmaktadır (Steiner, 2003b: 9).

Felsefesinde özellikle şu iki akımın etkileri görülür: Goethe'nin yumuşak deneyciliği ve Fichte, Schelling ve Hegel gibi felsefecilerin yer aldığı Alman idealizmi (Mcdermott, 2016: 263).

Steiner Goethe'nin doğaya dair fikirlerinden fazlasıyla etkilenmiştir. Çalışmalarında sıklıkla Goethe'ye atıf yapar. Goethe anlaşıldığı zaman Steiner'in felsefesi de daha anlaşılır olacağı söylenebilir. Goethe doğa yasalarının nesnellliğini ve yasaları harekete geçiren gücün bizzat yasaların içinde bulunduğunu söylemiştir. Devinimi, maddenin temel biçimi olarak görmüştür (Hançerlioğlu, 2000: 195).

Steiner'in felsefesinde özellikle insanı merkez alan bir bakış açısı dikkat çekmektedir. Kitaplarında ve diğer çalışmalarında sürekli olarak insana ve insanın evrendeki müstesna konumuna vurgu yapar. Onun bakış açısıyla insan, kendisini meydana getiren doğayı bilir ve anlarsa kendini gerçekleştirme yolunda önemli bir yol kat edecektir.

Steiner, insanı kendi içine çağırır. İnsan ruhsal olarak uyanmalı ve içindeki hakikati keşfetmelidir. Bu uyanışla insan içerisinde şoklar yaşar, gerginlikleri ve çözümleri deneyimler.

Steiner, insanın doğumundan önce geçmişi olduğunu söyler. Yaşamda bir yenilenme vardır. Bu açıdan o, bir nevi insanın özünün önceden belli olduğunu belirtir fakat bir yandan da insanın özgürlüğünü kabul eder. Buradan hareketle onu "Varoluş önden önce gelir." diyen varoluşçu felsefeden ayırabiliriz. Birbiriyle çelişkili gibi duran iki farklı boyuta baktığımızda Steiner'de özcü bir yaklaşımın baskın olduğunu görüyoruz (Uhrmacher, 1995: 387-388).

Steiner'in üzerinde durduğu önemli kavramlardan biri "ben"dir. Steiner için ben kavramı müstesnadır çünkü ben sözcüğü ancak bir varlık kendisine ben dediği zaman anlam kazanır. Hiçbir insan başkası tarafından ben sözcüğü ile çağrılmaz. Bir insan kendi kendisi için bense kendisi haricindeki herkes için sen olur. Bu yüzden tin bilimiyle bağlantılı gruplar ben kavramını, "Tanrı'nın hiç kimsenin söyleyemeyeceği adı" olarak kullanırlar. Steiner'e göre ruh ben olduğunu anladığında içindeki Tanrı dile gelir. Burada Steiner, benin Tanrı olduğunu değil, benin özünün ve türünün Tanrı ile bir olduğunu söyler ve durumu şu örnekle açıklar: "*Bir damla deniz suyu, denizin tamamıyla aynı değilse, ben de Tanrı'yla aynı değildir.*" (Steiner, 2003a: 42-43).

3.1. Özgürlük Felsefesi

Steiner'e göre özgür olmak, insanın sezgisel düşüncelerini düşünebilme yeteneğidir. Buradaki düşünce, bedensel duyular tarafından veya toplum tarafından oluşturulan düşünceler değildir. O sürekli olarak özgür olmayan hatalı düşüncelerin diğer insanlar ve kozmik ritim arasındaki yabancılaşmadan kaynaklandığını vurgular (McDermott, 2016: 264).

Steiner'in felsefesinde insan, ilahilik ve özgürlük gibi kavramların birleşmesinde sevgi önemli bir rol oynar. Sevgi, insan varoluşu içerisinde özgürlük ve ilahiliğin birleşmesidir. Birleşme gerçekleştiğinde ilham, sağlık, iyiliğin yanı sıra sosyal, bilimsel ve dinsel yenilenme zuhur eder (Sparby, 2017: 23). Kanaatimizce Steiner insanın içindeki tutkuyla bir şeyleri başardığından yola çıkmaktadır ve tutkuyu sevgiyle temellendirmektedir.

Onun özgürlüğe yaklaşımının dört boyutu vardır. Birincisi, öznenin kaynaktan ayrılmamış gibi davrandığı idealist boyuttur. Kaynaktan kasıt, insanın da yer aldığı mutlak

birliktir. İkincisi, kaynaktan ayrılmanın aşırı hâle geldiği bireyci boyuttur. Üçüncüsü, ego merkeziliğin mistik bakış açısıyla çözümlenerek bireyciliğin tersine çevrildiği boyuttur. Dördüncüsü, kişiliğin daha bütüncül bir alanda tutulduğu antropozofik boyuttur. Steiner'e göre bilincin derinliklerinde özgürlük ve doğa yasaları arasında nihai farklar yoktur. İnsanın yüksek bilişinin gelişimi özgürlüğün gelişimiyle iç içe ilerleyen bir süreçtir. Özgürlük süreci, insan entelektüelliğinin meyvelerinin yer aldığı mutlak birliğe dönmektir (Sparby, 2016: 188-189).

Steiner'e göre felsefenin asıl gayesi insanın varoluş değerini yükseltmektir. Bunu yapmayan felsefeciler ona göre sıradan bir araştırmacı olmaktan kurtulamaz ve özgür bir düşünür olamazlar (Steiner, 2001: 11). Steiner için insani düşünselliğin en önemli konularından biri insanın özgür kişilik kabul edilmesidir (Steiner, 2001: 79).

3.2. Epistemolojisi ve Hakikate Dair Görüşleri

Steiner epistemolojiyle ilgili konuları İdrak Teorisi başlığı altında ele alır. İdrak Teorisi'ni, idrakin bizzat kendisini bilimsel bağlamda inceleyen bilimsel bir alan olarak tanımlar. Onun için İdrak Teorisi, bütün bilimsel çalışmaların temelini oluşturur.

Steiner'in çalışmalarının merkezi, sıradan duyularla algılayamadığımız tinsel dünyadır. Kendisi, sıklıkla bizzat tinsel dünyayı gördüğünü ve deneyimlediğini belirtir. Bu dünyaya ulaşmak için insan tinsel güçlerini harekete geçirmelidir. Bu noktada Steiner, insanda saklı ve belirli yeteneklerle gün yüzüne çıkabilecek tinsel görü ve duyu yeteneklerinden bahseder.

Steiner tinsel dünyanın keşfi ve gizli bilgeliğin için yüksek organ ismini verdiği yetkinliğin geliştirilmesi gerektiğini vurgular. Yetkinliğe ulaşmış kişi için kanıt gerek yoktur, her zaman dünyayı deneyimleyebilir ve gizli bilgeliği tadabilir. Fakat dışarıdan bakana bu deneyimleri anlatmaya ve ispatlamaya çalışmak görmeyen birine renkleri anlatmaya benzer. Deneyim ve tecrübe açısından mutlak görülen bu fark duyuüstü dünyaların insanlara aktarılması noktasında azalmaya başlar çünkü duyuüstü gözlemcisi insanlık karşısında sorumludur ve bilgilerini diğer insanlara aktarmalıdır. Steiner'e göre sağlıklı ruha sahip insanda uyanmayı bekleyen duyuüstü yetenekler vardır. 'Uyuyan' insanlara bilgiler aktarıldıkça bazı duygular harekete geçer. Bu duygular, insandaki tinsel gözün önündeki perdeyi kaldırır ve böylelikle yüksek bir kavrayışa ulaşılır. Perdenin kalkması için yüksek derecede bilimsel eğitim veya okumuşluk şart değildir. Hatta bilimsel eğitim bazı yönleriyle engelleyici bile olabilir. Steiner burada bilimin bütününden çok dönemdeki duyulara bağımlı maddeci bilimi eleştirir. Fakat her şeye rağmen duyulara bağımlı bilimin başarılarını görmezden gelmez (Steiner, 1987: 13-15).

Steiner insanın dış dünyayı nasıl algıladığı ve neyi nasıl bildiği üzerine çalışarak insanın algılarıyla ve duyularıyla gerçeklik ve hakikat arasındaki ilişkiyi analiz eder. Örneğin maddeyi şöyle anlatır: "Dışarıdaki dünyaya yönelik olan ve gerçekten sahip olduğumuz her resim, duysal malzemeyi kullanan ruh tarafından meydana getirilir. İlk başta görme ve dokunma duyularıyla elde edilen izlenimler vasıtasıyla mekânsal bir dünya resmi oluşturulur. Daha sonra diğer duyuların izlenimleri bu resmin içine oturtulur. İzlenimlerden oluşan belirli bir dokuyu bir bağlam içinde düşünmek zorunda kaldığımızda madde kavramına varırız." (Steiner, 2001: 30-31).

Steiner'in üzerinde durduğu esas problemlerden biri, öznel ve nesnel arasındaki ilişkidir. İlişkiyi belirlemek için karşılaşılan dünya ile insan idraki arasındaki bağlantı noktasını bulmak ister. Bu noktaya edilgen olarak yaklaşmaz; burası insanın etki edebileceği bir başlangıç noktası olmalıdır. Çünkü ona göre her şey sadece dolaysız olarak var olanların etkisizce izlenmesi olsaydı bundan gayri bir şey olmazdı. Buradan yola çıkarak Steiner, insanın nesnelere sadece tarif etmediğini aynı zamanda onlara müdahil olduğunu söyler. Kavramlar ait oldukları şeylerle dahili bir ilişki içindedir. Evrene hükmeden ahenk ancak insani idrakle mümkündür.

Steiner'in kastı dış gerçekliği insanın oluşturduğu gibi bir görüş değildir, eğer böyle olsaydı ortada idrak olmazdı (Steiner, 2001: 41-42). Steiner burada süje-obje ayırımına vurgu yapar.

İdrak süreci şu iki parçadan oluşur: Birincisi, dolaysız olarak algılananlar (doğayı farklı varlıksal boyutlara sahip bir yapı olarak gördüğü sonucu çıkarılabilir) ve yaşantıların ufkunda olup bitenlerden oluşur. İkincisi, dolaysızlığın elde edilmesi için idrak süreci esnasında oluşturulması gereken parçalardır. Bu ayırmadan yola çıkarak Steiner'in insanın doğaya müdahil olabildiğini fakat idrakle dolaysız olanların da farkına varabileceğini düşündüğü sonucuna ulaşabiliriz. Dış dünyayı düşünsel olarak gözlemlemek, dünyaya kavram ve fikirlerle nüfuz etmektir. Bu da düşünmenin idrakin bir fiili olduğu anlamına gelir. Dolayısıyla Steiner, empirizmin yanı sıra rasyonalizmin de önemli olduğunu sözlerine ekler. İdrakin temelinde, insanın hakikatin unsurlarını doğru olarak alakalandırması ve çıkan sonucu tespit etmesi yatar. Dünya içeriği dünyayı tam olarak kapsamayan eksik kalıpla verilmiştir. Dünyanın ikinci bir içeriği daha vardır. Bu içeriğin açığa çıkması idrake bağlıdır. Hakikat, ancak idrak sayesinde ortaya çıkabilen dünyanın her iki yönünü de gösteren içeriğin adıdır (Steiner, 2001: 54-55).

Steiner, dolaysız algılanan şeyler olduğunu belirtse de hakikatin, yaygın şekilde söylendiği gibi dışarıdaki gerçekliğin insan zihnindeki fikirsel yansıması olmadığını, insani ruhun özgür bir ürünü olduğunu düşünür. İnsan tarafından meydana getirilmeyen hakikat, hakikat değildir. Steiner'in hakikate dair öznelliği kabul ettiği ve doğayı bilme ve algılamayla hakikat arasında bir fark gördüğü söylenebilir. Onun amacı hakikate dair insan idrakinin görevini biraz daha açmak ve derinleştirmektir. Ona göre insan idrakinin görevi zaten mevcut olanı aynen olduğu gibi tasdik etmek değildir. İdrakin görevi gerçekliğe haiz dünyanın yanında hakikati meydana getiren yeni bir alan yaratmaktır. Hakikat bir özgürlük fiilidir (Steiner, 2001: 9-10). Varlık anlayışını düşünerek hakikate dair görüşlerinden yola çıkarsak o, insanın idrakini kullanarak kendine özgü tinsel bir gerçeklik yaratbilme yeteneğine dikkat çekmete çalışıyor gibidir.

Steiner'in hakikat bakımından hareketi esas aldığı söylenebilir. Bu yüzden tinsel gözü açık olanlar için hayat akıcı bir varlıktır. Duyusal dünyadaki düzensiz akıcılığa rağmen tinsel dünyadaki akıcılık düzenlidir.

4. Tin Bilimi

Tin, metafizikçiler tarafından gerçekliği ve varlığı açıklamak için varolan her şeyin temeli ve özü kabul edilen, maddi olmayan gerçeklik olarak tanımlanır. Tin, bazı dini geleneklerde her şeyi yarattığına inanılan varlıktır. İlkçağ düşüncesinde tin evrene canlılık veren ateş benzeri ilkedir. Bazı yorumlara göre insan bilincinin kaynağı ve zihnin yüksek düzeydeki yeteneklerini oluşturan bilişsel güçtür. (Cevizci, 2000: 931-932). Steiner'in tin anlayışında bu tanımların hepsinin etkisi görülebilir. Onun anlayışında tinin kendine has başka özellikleri de vardır. Tini, hem her şeyin altında yatan neden hem de duyuüstü yeteneklerin yöneldiği yüksek düzeydeki dünyalar ve boyut anlamında kullanır (Steiner, 2003b: 9-12).

Steiner ortaya koyduğu tin biliminin önemini şöyle açıklamaktadır: "Doğru olarak anlaşıldığında, tin bilimlerinin hakikatleri insana yaşamı için hakiki bir temel kazandıracak, değerini, onurunu ve özünü tanımasını sağlayacak ve kendisine en büyük yaşam çöküşünü verecektir. Çünkü bu hakikatler kendisini çevresindeki dünya ile bağlantısı hakkında aydınlatır; kendisine en yüksek hedeflerini, gerçek yolunu gösterir. Bunu, günümüzün taleplerini karşılayacak biçimde yapar; öyle ki, inanç ve bilgi arasındaki çelişkiye yakalanması gerekmez." (2003b: 12).

Steiner için insanın tin dünyasını keşfetme ve dünyayı kavrama yolculuğu bir tin bilimidir. Steiner bu bilimin doğa bilimleri gibi olduğunu söyler. Çünkü ona göre doğa bilimlerindeki metodoloji, tin bilimindeki metodolojilere benzer. Tin bilimi ruhun kendini eğitmesidir. Tin bilimcinin görevi, doğa çalışmalarında arka plandaki ruhsal ve tinsel eylemi

tekrar ön plana çıkarmaktır (Steiner, 2003a: 21). Diğer taraftan tin bilimine ‘gizli bilim’ denmesinin anlamı, insanlardan gizli tutulan bilim değildir, dünya görüngülerinin duyusal kavrayış için gizli kalan konularını ele alan bilimdir. Bu yola girmek isteyen herkese ‘gizli bilim’ açıktır (Steiner, 2003: 20).

Steiner’e göre tinsel sürecin 6 ön alıştırmaları vardır:

- 1) Konsantrasyon alıştırmaları: Her gün birkaç dakika düşüncelerin kontrolü ele alınmalıdır. Örneğin bir günde 5 dakika boyunca bir cisme odaklanılabilir.
- 2) İsteği kontrol etme alıştırmaları: İnsan her gün kendisine belirli bir saat ödev vermelidir. Örneğin şu saatte şu yapılacak vb.
- 3) İtidal alıştırmaları: İnsan zevk, acı ve neşe gibi duygular arasındaki dalgalanmaları kontrol etmeyi öğrenmelidir.
- 4) Her şeye ve olaylara pozitif bakma alıştırmaları: İnsan olumsuz eleştirilere direnmeyi öğrenmelidir.
- 5) Yeni deneyimlere ve fikirlere açık olma alıştırmaları: Farklı bir karşıt olmanın üstesinden gelinmeye çalışılmalıdır.
- 6) Beş egzersiz tekrar edilmeli ve uyumlaştırılmalıdır (McDermott, 2016: 268-269).

Steiner’in çalışmalarında maddeciliğe karşı katı bir tutum görülmektedir. Pozitif bilimlere yadsımasa da maddeciliğin insan zihnini körleştirici olduğunu söyler. Ruhun varlığını kabul etmeyen bilim insanlarının ruhla ilgili çalışmalara vakıf olamayacağını belirtir (Steiner, 2003a: 23).

Antik Yunan felsefesinde görülen eter anlayışına benzer şekilde Steiner, evrende duyularımızla algılayamadığımız fakat etkilerini hissettiğimiz bir takım sübtıl (ince yapılı, hareketli, akışkan) kuvvetler olduğunu söyler. İnsanlar onları göremese de onlar insanları etkiler. İnsan makro kozmosun aynası olarak mikro kozmostur. Makro kozmos olan evrenin yasalarını öğrenmek, aynı zamanda insanın kendi içini öğrenmesidir. Steiner’in fiziki dünyayı ve doğa bilimini tamamen yadsımamasının sebepleri böylelikle anlaşılabilir olur. Doğanın ve doğaüstünün harmonisini gerçekleştirmek insanın kendini bilmesinde önemli bir yol kat etmektir (Biodinamicaportugal.com: E.T. 18.05.2019).

Steiner’e göre öldükten sonra duyular, düşünceler, hisler yaşamaya devam eder. Üç unsur, kozmik bir ruh sistemi içerisinde işlenerek daha sonraki insan nesillerine aktarılır. Ölümden kalan ruhlar kozmik ruh sistemi içerisinde sistemin bir parçası olarak hem ruhsal gelişimin bir parçası hem de insan açısından ölümsüzlüğün kaynağı olurlar (Steiner, 2003b: 24). Steiner burada bilindik sıradan tarih anlayışından farklı çok daha derinde yer alan bir ruhî ilerlemeci tarih anlayışı sergilemektedir. Maddî dünya içerisinde bocalayan ve savrulan insana dikkat çeken Steiner, ruhi özellikleri itibarıyla farklı boyutta farklı bir ilerleyiş çizgisi sergileyen insanlığın kurtuluşu, huzura ve mutluluğa ulaşacağını söyler. İnsan kendi başına insan değildir; onun ruhani sistem açısından daha ulvi görevleri vardır.

Steiner’in tin bilimi çalışmalarında reenkarnasyon adı verilen yeniden doğum görüşü önemli bir yer kaplar. Her canlı varlık yeniden doğmak için ölür. Steiner bu noktada Goethe’nin şu sözünü hatırlatır: “Doğa, çok yaşamak için ölümü icat etti.” (2003a: 54). Ölüm, Steiner için yaşamı anlamının yoludur. İnsanın hayatı sürekli olarak yenilenecektir. İnsan kendinden önceki varoluşlardan geldiği gibi kendi yerini de başka varoluşlara bırakacaktır.

Zamanda var olan her şeyin kökeninde sonsuzluk yattığını söyleyen Steiner, bu sonsuzluğun sıradan duyulara açık olmadığını söyler. Ona göre sonsuzluğu tanımak için insanın yapması gereken, kendisinde saklı olan güçleri uyandırmak ve harekete geçirmektir (Steiner, 2003: 4). İnsan, yüksek gerçeklikleri görmek için kendini tüm benliğiyle ve ön yargısızca yaşamına ve insan ötesi varoluşun dışavurumlarına adanmalıdır (Steiner, 1987: 130). Böylelikle Steiner’in ezoterik öğretilere bağlı kalan yönü açığa çıkmış olur. Ezoterik öğretiler, belirli sıraların ancak ehil kişilere verilebileceği ilkesini temel alan öğretilerdir. Ehil kişi olmanın yolu da inisiyasyondan geçer. İnisiyasyon, ezoterik topluluğun dışında olan ve hakikatlere yabancı

kişinin topluluğa girmek için uygun hâle getirilmesini ifade eder. Varlıksal olarak yükselmek isteyen bir kişi yaşarken yeniden bir yaşama doğmalıdır, başka bir ifadeyle yaşarken ölmelidir. Steiner de bu anlayışı devam ettirerek her sağlıklı ruhta bir imkân olarak var olan yeteneklerin ancak inisiyasyon yoluyla açılabilceği fikrini benimser. İnisiyasyonu tamamlayan kişi kavrayış ışığının kaynak noktasında yer alır. Artık tinin biçim verdikleriyle değil asıl hakikat tinin kendisiyle iletişime geçer (Steiner, 1987: 143).

Steiner'in tin dünyasına bakışı, Platon'un ideler alemine bakışına benzer. Bir şeyin dünyasal yaşamda düşünülebilmesi için o şeyin tinler dünyasında olması gerekir. Başka bir anlatımla, asıl hakikat tinler dünyasındadır, fiziki dünyadaki gerçekler sadece birer kopyadan ibarettir. Tanrısal bilgeliği iyi kavrayan ve gizli bilgiye erişen bilge kişiler, zamanla her şeyle akraba olduğunu kavrayarak asıl yurdunun tinler dünyası olduğunu fark eder. Bilge kişi kendini zamanla tinler içindeki bir tin olarak kavrar ve "Ben bir ilk tinim." der. Steiner bu sözün Hint Vedanta öğretilerinde yer alan "Ben, Brahmanım" ifadesiyle özdeş şekilde kullanır (Steiner, 1987: 55).

Bazı ezoterik öğretilerde ulaşılabilecek en üst seviye, kâmilleşen insanın kişiliğinin mutlak varlıkta yok olmasıdır. Fakat Steiner'in tin görüşü bundan farklıdır. Ona göre kişinin tinsel yaşamla bir olması, mutlak varlıkla özdeşleştirebileceğimiz evrensel tinde kişiliğin yok olduğu anlamına gelmez. Kişilik tin dünyasında korunur ve daha yüksek bir düzeye erişir. Steiner, kişilere özgü tek tinin evrensel tinle birleşmesini şu örnekle açıklar: "Tek tinin evrensel tinle birleşmesi bir dairenin içine düşüp kaybolan daireler değildir, her biri kendine has farklı renkler taşıyan dairelerin bir arada olmasıdır." (Steiner, 1987: 144).

Tinsel dünyaya giden yolda matematik de önemlidir. Matematik, Steiner için duyulardan özgürleşmeyi öğretir. Matematik, yüksek dünyalara ulaşmak isteyen okültistin en önemli yardımcılardan biridir. Steiner'e göre okültist ve mistik, duygusal dünyada ışıklarla çevrili berraklıkta yaşar. Matematik kullanılarak demirin işlenip makineye dönüştürülmesi gibi okültist de matematiği kullanarak hayata ve ruha şekil verir. Bir okültist eğer sayıların sırlarını anlamaya hazırsa o zaman yüksek dünyaların tinsel müziğini duyabilir (Steiner, 2015: 6-7).

4.1. Evrim Düşüncesi

Steiner biyolojik evrimi kabul etmekle beraber asıl olarak tinsel evrim üzerinde durur. O, evrenin tinden maddeye doğru yoğunlaştığını söyler. Evren insanın yardımıyla tekrar tamamen tine dönüşecektir. Steiner bu tinsel evrimde Golgotha Gizemi adını verdiği bir merkez nokta tespit eder. Golgotha Gizemi'yle atf yaptığı husus, Hz. İsa yani Mesih ve onun yoludur. Ona göre Mesih'le beraber sıradan düşünce saf düşünceye evrilerek özgür tinsel aktiviteye izin vermiştir. Kişi, Mesih'i hissettikçe algı gücünü güçlendirecektir. Nasıralı İsa şeklinde yeryüzüne inen Logos, insanlığı daha fazla özgürlüğe ve sevgiye yönlendirecek tinsel bir dürtü getirmiştir. Steiner, Mesih vurgusu içerisine Hıristiyan dogmalarını dâhil etmez. (Uhrmacher, 1995: 387-388; McDermott, 2016: 267).

Steiner'e göre biyolojik ve tinsel evrim, insan ve kozmos arasındaki bağı açık bir örneğini teşkil eder. Ona göre dünyanın kendine has özellikleriyle gelişme şansı yakalayan insanların ilahi plan doğrultusunda atacağı adımlar evrenin geleceğini ve gelecekte hangi pozisyonda olacağını da belirleyecektir. İnsan üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmek için ilahi doğrultuda ilerlemelidir (Steiner, 2003b: 14). Steiner'in bu görüşleri, etki-tepki sonucunda bugünkü yeteneklerine kavuşan insanoğlunun kendini doğuran ve ilahi planın parçası olan makrokozmosa yakışır davranması gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla onun açısından evrimin ereksel ve ilahi olduğu söylenebilir. Evrim onun için bireysel ve ırksal mükemmelliğin gerçekleşme metodudur.

Steiner'e göre insan fiziksel olarak türünün ve cinsinin kalıtımla süregiden devamı olmasına benzer şekilde tinsel özvarlık da ancak tinsel kalıtımla açıklanabilir. Bilim açısından

insan fiziksel görüntüsünü atalarına borçludur fakat böyle demekle insanın özgüllüğü yeterince açıklanmaz. Tinsel varlık olarak insan tinsel bir tür ve cinsten gelir. Tin, bedeni kılıf olarak kullanır. İnsanın sanat, bilim, teknoloji ve devlet düzeni gibi tüm yetenekleri tinin özgün yapıtlarıdır. Dünyaya gözlerini açan insanoğlu ruhsal yetkinliğini de beraberinde getirdiğine göre doğumdan önce tinsel varlığının mevcut olması gerekir. Tinsel özvarlık başka bir tinsel özvarlığın yinelenmesi olabilir. Tinsel insanın bedenlenmesi fiziksel gerçekliklerden bağımsız salt tinsel bir gelişimdir (Steiner, 1987: 53-54-102). Steiner, insanlığın evrim sürecinde attığı her adımı sevgiye dönüşecek birer tohum olarak atması gerektiğini vurgular. Sevgi gücü, yaratıcılığı geliştirerek geleceği daha güzel hâle getirecektir. Sevgi, dünyanın tamamen tinselleştiği bir geleceği hazırlayacaktır. Tinselliğin içerisinde sevgi bulunmaktadır. Ayrıca evrim sürecinin vazifelerinden biri dış dünyanın bilgeliğini insanın iç bilgeliğine aktarmak ve en sonunda ikisinin birleşmesidir. “Sevgi, ‘ben’de yeniden doğan bilgeliğin sonucudur.” (Steiner, 2003: 268-269).

4.2. İnsanın Üç Yönü

Steiner, Goethe’ye atıfla insanın ilgisinin üç yön üzerinde olduğunu belirtir: Birincisi, insanın duyu organları vasıtasıyla algıladığı nesnelere. Bu sayede dünyayı algılar ve gerçek kabul eder. İkincisi, nesnelere insanda bıraktığı izlenim. İzlenimler sayesinde insan dünyayı kendisi için anlamlı hâle getirir. Üçüncüsü, tanrısal bir varlık olarak varlıkların varoluş ve etkinlikleriyle ilgili gizlerin açıklığa kavuşmaları. Bu yön insanın amacını oluşturur.

İnsan bu üç ayrı alan çerçevesinde yaşamını sürdürür ve dünyayla ilişkisini kurar. Steiner üç yönün insanın varlıksal üç farklı yapısına tekabül ettiğini söyler. Birincisi, bedensel özvarlığıdır, ikincisi ruhsal özvarlığıdır, üçüncüsü tinsel özvarlığıdır. İnsan bedenini dış dünyayı gözlediği gibi gözler. Ruhsal alan duyuların ötesindedir. Bedeni herkes görebilir fakat ruhu kendinde saklıdır. Tin, dış dünyayı daha yüksek düzeyde kavramanın imkânını açar. İnsan, bedeniyle algıladığı dünyaya aittir; ruhuyla kendi dünyasını kurar; tiniyle iki dünyanın üstünde bir dünya açıklığa kavuşur (Steiner, 1987: 20).

Steiner üç farklı özvarlığın özelliklerini şöyle açıklar:

- İnsanın Bedensel Özvarlığı: Madensel, bitkisel ve hayvansal özellikler gösterir. Fakat insan bedensel olarak hayvanlardan sinir sistemi ve beynin iç yapısı itibarıyla ayrılır. Üç unsurun yanına Steiner insanlığı ekler. İnsan, madenselliğiyle görülür; bitkiselliğiyle büyür ve çoğalır; hayvansallığıyla çevresini algılar; insanlığıyla ise kendine has bir dünya oluşturur. Bedensel organlar şunlardır: Fiziksel beden, eter beden ve astral beden.
- İnsanın Ruhsal Özvarlığı: Ruhu bedenden ayıran en önemli özelliklerden biri, herkesin kendine özel ruhu olmasıdır. Hiç kimse kendi duyumunun başka bir insanla aynı olup olmadığını bilemez. Ruh iradenin fiilleriyle dış dünyaya yayılır. Bu açıdan ruh dış dünyadan farklı olarak onun karşısında yer alır. Ruh, gerçeği arama yolunda bir vasıta. Beden, ruhu aşağıdan sınırlandırırken, tin yukarıdan geliştirici etki yapar. Beynin bedenin merkezi olması gibi benlik bilinci –yani ben- de insanın ruhunun merkezidir. Ancak ruh kendi kendisini “ben” diye adlandırabilir. Ruhsal organlar şunlardır: Duyum ruhu, anlık (anlama gücü) ruhu ve bilinç ruhu.
- İnsanın Tinsel Özvarlığı: Bedenin ruh için zemin olmasına benzer şekilde ruh da tin için bir zemindir. İnsan düşünceleriyle daha yüksek bir düzene bağlanır. Bu düzenin adı tinsellik. Beden ve ruhta yaşayan benlik bilinci içerisinde tin yaşar. Canlı ve cansız varoluş geçicidir, tin oluşmaz ve yok olmaz. Ruhta canlanan “ben”, sezgi yoluyla tin dünyasının iletlerini alır. İnsanın ruhsal ve tinsel özvarlığı tüm insanın duyduğüstü bölümü olarak ortaya çıkar. Tinsel organlar şunlardır: Tin benlik, yaşam tini ve tin insanı (1987: 21-23; 2003a: 49).

Steiner, üç farklı özvarlığın içerisinde yer alan toplam 9 organdan bazılarını birbirleriyle birleştirerek insanın –özel sayı olması nedeniyle- 7 bölümü olduğunu belirtir:

- 1) Fiziksel Beden: Doğumla birlikte ortaya çıkar. Hücre metabolizması sayesinde hayatta kalır. İnsan fiziksel bedeniyle madenlerle özdeştir.
- 2) Eter Beden ya da yaşam bedeni: Fiziksel bedene her tarafından nüfuz eder ve onun mimarıdır. İnsandaki organlar biçimlerini eter beden sayesinde korurlar. İnsan eter bedeniyle bitkilerle özdeştir.
- 3) Astral Beden: İnsanın uykudan uyandığında tekrar aynı kişi kalmasını sağlar. Eter beden kendini bilinç ışığıyla aydınlatmak için astral bedene muhtaçtır. Bilinç, astral bedene özgüdür.
- 4) Ben: Bir çeşit ruhsal özdür. İnsanda tutku ve isteklerin oluşmasını sağlar. Anımsamak ‘ben’e özgüdür.
- 5) Tin Benlik: Tinsel dünyanın ben içindeki dışavurumudur.
- 6) Yaşam Tini: Tin insanı, tinsel yaşam gücüyle yaşar. İnsanda eter bedene benzeyen eter tin vardır. Bu oluşuma yaşam tini denir.
- 7) Tin insanı: İnsanın fiziksel bedeninin çevresinden bağımsız olması gibi tin beden de tinsel dünyadan ayrıdır. İnsan nasıl fiziksel bedeniyle fiziksel dünyadan fiziksel etkileri alıp işlerse tinsel dünyadan da tinselliği alır. Tinsellik, insanın öncesiz-sonrasız besinidir. İnsanın dış tin dünyasından ayrılan varlığı tin insanıdır. Tin insanının doğu bilgeliğindeki karşılığı atmandır (Steiner, 1987: 37-39; Steiner, 2003a: 36-49; Koca, 2015: 42).

4. 3. Aura Sistemi

Steiner’le özdeşleşen konulardan biri auradır. İnsanın aurayı görebilmesi için hangi yolu izlemesi gerektiğini söylemek tin biliminin görevlerinden biridir (Steiner, 1987: 153). O, aurayı şöyle tanımlar: “Tinsel gözle gözleendiğinde fiziksel insanın çevresinde ışılan ve onu bir bulut gibi saran renk etkileri.” (1987: 118). Aurada akan renk tonu insanın iç yaşamının resmini çizer. İç yaşam renk tonları değişkendir; yetenek, alışkanlık ve karakter kalıcıdır. Aura değişken ruh hallerini, sevinçleri ve hüznleri yansıtır. Aura insanların değişik huylarına, karakterine veya tinsel gelişmelerine göre değişkenlik gösterir. Mesela dindar bir insanla seküler bir insanın aurası farklıdır.

Steiner’in Teozofi kitabında dile getirdiği çeşitli aura renkleri şöyledir:

- Dengeli ve düşünceli ruh hâllerinde yeşil ve yeşilin çeşitli tonları ön plandadır. Yaşamın farklı gelişmeleriyle baş edebilen insanların auraları da yine bu renktedir.
- Kendini adayışın rengi mavinin çeşitli tonlarıdır. Örneğin başkalarının acılarını paylaşan empati yeteneği yüksek kişilerin auraları parlak mavi renkle parlak. Bu kişiler aynı zamanda akıllıysa o zaman mavi tona yeşil de eşlik eder.
- Edilgen ruhların aksine etken ruhlarda açık mavi ton hâkimdir.
- Ani öfke patlamaları kırmızı tona tekabül eder.
- Gururun incinmesi koyu yeşil renge sebep olur (1987: 70-120).

Steiner auraların görülebilmesi ve okunabilmesini, insanın tinsel dünyadaki gerçekliği kavrayabilmesi açısından önemli görür. Onun asıl amacı aura sayesinde insanın karakterini veya düşüncelerini okumak değildir (Steiner, 1987: 126). Tinsel görüş açısından Steiner auraları üçe ayırır: Birinci tür renkler, saydam değildir, donuktur. İkinci tür renkler, ışık özelliği gösterirler, kapladıkları yeri aydınlatırlar. Üçüncü tür renkler ışık saçarlar, kapladıkları yeri aydınlatıp bırakmaktan ziyade o yerin de parlamasını sağlarlar. Bunlar sürekli devinirler. Birinci ve ikinci tür renkler edilgen ve donuk, üçüncü tür renkler etken ve devingendir. Bu üç tür, insan aurasında birbirleri içerisinde yer alırlar. Bu durum auranın karmaşık bir görüntü

sergilemesine neden olur. Tinsel görüye sahip insanlarda her üç renk için ayrı organlar vardır (Steiner, 1987: 122-123).

Üçlü aura sistemi, ancak tinsel görüyle görülebilen insan özvarlığının dışavurumudur. Beden, ruh ve tin aurada gözükür. Steiner, auranın farklı dünyalar içindeki konumunu şöyle açıklar: “Birinci aura, beden ruh üstündeki etkisini yansıtır. İkincisi, ruhun kendi iç yaşamını, duyuşsal etkilere bağımlılığını aşsa da henüz tümüyle öncesiz-sonrasızlığın hizmetine adanmamış durumunu gösterir. Üçüncüsü ise öncesiz-sonrasız tinin ölümlü insan üstünde kazandığı egemenliği yansıtır.” (1987: 123).

Üçlü aura sisteminde her bölümde renkler birbirinden farklı anlamlara denk düşer. Ayrıca bu bölümlerdeki renkler, duyuşsal dünyadaki renklere çok daha güzel ve yücedir. Steiner’in bu bölümlerdeki renklere verdiği örneklerden bazıları:

- Birinci aurada kırmızı tonlar, duyuşsal istekleri ve bedensel zevkleri yansıtır. Algı gücü zayıf ve dünyaya karşı ilgisiz kişilerde yeşil tonlar ön plandadır. İnsan ulaşması imkânsız şeylere tutku besliyorsa kahverengi ve sarımsı yeşil renk oluşur.
- İkinci aurada güçlü benlik duygusu, gurur ve hırs kahverengi ve portakal rengiyle karşılık bulur. Merak duygusu, kırmızımsı sarı lekeciklere neden olur. Açık sarı renk, zekâ ve düşünce yeteneğine karşılık gelir. Yeşil, dünyayı anlayışı anlatır. Üçüncü aurada insan her şeyi tanrısal düzenden yola çıkarak değerlendirdiğinde açık sarı renk açığa çıkar. Bu renk sezgiyle beslendiğinde ve duyuşsal tasarımlardan arındığında altın rengine dönüşür. Yeşil, tüm varlıklara duyulan sevgiyle ortaya çıkar. Tüm varlıklar için kendini feda edebilme yeteneği mavi rengi doğurur. Dünyanın hizmetinde çalışma arzusu duyma ise menekşe rengidir (1987: 126).

5. Waldorf Okulları ve Eğitim Modeli

1919 yılında Steiner tarafından kurulan Waldorf okulları, Antropozofik felsefeyi ve yöntemi benimser. Waldorf okullarında eğitimin amacı, duyuşsal ve ruhsal gelişim sayesinde holistik (bütüncül) düşüncenin öğretilmesidir. Bu okullardaki temel ilkeler şöyledir:

- Etnik kökene ve inanca göre ayırım yapmadan tüm çocuklar eğitim sisteminden yararlanabilirler.
- Waldorf okulları demokrasi anlayışının doğru şekilde yerleşmesi için devletten ekonomik ve politik olarak bağımsız olmalıdır.
- Dünyanın ve hayatın belirli bir ritmi olmasına benzer şekilde insanın da bir ritmi vardır. İnsan bu ritim çerçevesinde gelişir ve olgunlaşır. Dolayısıyla eğitimde ancak bir alanda yeterli olgunluğa erişildikten sonra bir üst aşamaya geçilmelidir.
- Waldorf okulları, idareciler tarafından değil bizzat öğretmenler tarafından yönetilmelidir. Hiyerarşik anlayış benimsenmemelidir.
- Waldorf okulları toplumsal öğeleri içinde barındırmalı ve çocuğun gerçek yaşantısından kopuk olmamalıdır.
- Çocuklar arasındaki farklılıklara saygı gösterilmeli ve gelişim düzeylerine göre eğitim programı düzenlenmelidir.
- Eğitimde sürekli öğretmen değiştirmek yerine aynı öğretmen eğitime devam etmelidir, böylelikle öğretmen çocuğun gelişimini takip edebilir ve çocuğa uygun yeni programlar hazırlayabilir.
- Çocukların gelişim aşamaları dikkatli değerlendirilmeli ve gelişim aşamalarına göre düzenlemeler yapılmalıdır. Değerlendirme sonuçlarından öğrencinin de haberi olmalıdır. Değerlendirmenin amacı, çocuğu bir notla tanımlamak ve sınırlamak değil, onun gelişimini daha iyi takip etmektir.
- Waldorf okullarında çocuğun gelişimi ve eğitimi bütüncül olarak ele alınmalıdır (Koca, 2015: 52-53; Kotaman, 2009: 176-177).

Waldorf eğitim modelinde çocuklar yedi yıllık üç evreden geçerler:

- 0-7 yaş arası fiziksel vücudun olduğu evre: Fiziksel bilinçlilik evresidir. Bu yaşlarda çocuk taklit yoluyla çevresini öğrendiği için bu çocuklarla ilgilecek yetişkinlerin de taklit edilebilir olmasına dikkat edilir. Bu düzeydeki çocuklara estetik, güvenli, sakinlik hissi veren ve basitliğin çekiciliğine sahip bir ortam oluşturulur. Çocuklara doğrudan bilgiler verilmek yerine görsel öğrenmelere yer verilir. Burada asıl kıstas başarı değil mutluluktur. Bu yüzden öğretmenler özellikle müzik ve sanat konusunda bilgili olmalıdır. Eğitimde sanat, müzik ve ritim bütüncül bir yaklaşımla çocuğa sunulur. Ayrıca peri masalları, mitolojik hikâyeler ve fabllar ile çocuğun hayal gücü ilerletilmeye çalışılır. Gelişen hayal gücüyle çocukların her şeyi oyuna çeviren yapısı uyumlu hâle getirilmeye çalışılır. Öğretmenler hikâyeleri ve masalları sadece metinden okumak yerine hayal gücüne hitap edecek şekilde anlatırlar. Ayrıca daha önce bahsedilen eurhythmy adlı dans da eğitimin önemli bir parçasıdır.
- 7-14 yaş arası eterik vücudun geliştiği evre: Algısal bilinçlilik evresidir. Çocukta öz farkındalığın ve çevre farkındalığının oluşmaya başladığı evredir. Başkasına kalbiyle ve ruhuyla güven duymanın başladığı bu dönemde boya yapmak, kilden heykeller yapmak, örgü örmek, tahta oymak ve dikiş dikmek gibi pratik faaliyetler, akademik konularla uyumlu ve dengeli bir şekilde sürdürülür.
- 14-21 yaş arası astral vücudun geliştiği evre: Entelektüel bilinç farkındalığı evresidir. Zihinsel ve duygusal gelişim bütünleşir. Ergende iç dünyasını yaratma duygusu ortaya çıkar. Soyut düşünme becerisi gelişir. Gençlerin karar verme yeteneklerinin geliştirilmesi, akranlarıyla toplum içerisinde sorumluluk alabilmeleri ve üretken olmaları hedeflenir. Öğrenci fiziksel, duygusal ve düşünsel gelişimini ancak 21 yaşında tamamlayabilir. İnsanın benliğinin tamamlandığı bu yaştan sonra benlik eğitimi başlar, insan artık kendi başımadır (Çelik, 2013: 39-45; Koca, 2015: 43-45; Kotaman, 2009: 181).

6. Akaşık Kayıtlardaki Bilgiler

Akaşık kayıtlar, fiziksel evrendeki her olayın daha üst bir boyutta yer aldığı sistemin adıdır. Bu kavram esas itibariyle Hint kökenlidir. Akaşık kayıtlar içerisinde kök-soylara dair aktarılan bilgiler Steiner'in tin bilimi ve tinsel evrim fikriyle yakından alakalıdır. Şöyle ki, Steiner bir dönem ırksal birliği savunuyordu fakat zamanla fikrini değiştirerek ırklar arasındaki farklı doğal yeteneklere vurgu yapmaya başladı. Farklılıklara dikkat çekmesinin sebebi ırkçılık değildi. Ona göre insanların bir kısmı kendini düşük yaratımın ve yeteneksizliğin mahkumu hissederken bazıları da mükemmeliğe yaklaştığını düşünüyordu fakat ona göre insanların hepsi farklı ırk bünyesinde farklı ruhsal evrelerden geçer. Bu düşüncesi onun karmaya ve reenkarnasyona dair görüşleriyle alakalıdır. Steiner bireyleri ırksal ruhların yürütme organları olarak görür. Herkes görevini ailesinden, ulusal veya ırksal ruhandan alır. Tin bilimi sadece insanın görevi değil, halkıyla ve ırkıyla işbirliği yaptığı bir faaliyettir. Irkların ve ulusların gelişerek daha üst insan ırklarının gelişmesi Steiner'in ırklara ve kök-soylara dair temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır (Staudenmaier, 2008: 8-10).

Steiner, akaşık kayıtlardan elde ettiği bilgilere göre insanlığın kayıp atalarını anlatır. Bu bilgilere göre Atlantisli atalarımızın günümüzde sadece dış duylara bağımlı insandan farklı olarak tinsel ve ruhsal yetenekleri vardı. Atlantisli imgelerle düşünüyordu. Çeşitli yöntemlerle kömürdeki enerjiyi açığa çıkaran bugünkü insanoğluna benzer şekilde Atlantisli de organizmaların yaşam enerjisini açığa çıkararak kullanıyorlardı. Örneğin tohumlardaki enerjiyi, mekanik bir enerjiye dönüştürüyorlardı (Steiner, 2003b: 33). Ayrıca Atlantis ve Lemurya'da ilk yoga teknikleri geliştirilmişti. Örnek olarak bugünkü Hindistan yogası ve Hatha yogası verilebilir. Hindistan yogasını Atlantisli, kaybolan basiretlerini yeniden kazanmak

için, Hatha yogasını ise Lemuryalılar organizmalarını mükemmelleştirmek için uyguluyorlardı. (Laurency, E.T. 20.05.2019).

Akaşık kayıtlara göre Atlantisliler, Lemuryalılar ve Ariler insanlığın kök-soylarıdır (Steiner, 2003b: 36). İnsanlığın toplam kök-soyu 7 tanedir. Her bir kök-soy diğerini takip ederek öncekinden meydana gelir. Her dönemde fiziksel ve zihinsel özellikler farklıdır. Steiner'in aktardığı bilgilere göre alt soylar sırasıyla şöyledir:

- 1) Rmoahallar: Soyun hafızası canlı duyulara yönelmişti. İnsanlar doğayla daha sıkı ilişki içindeydiler. Dil sayesinde iletişim kurarak aralarında bağ oluşturmuşlardı.
- 2) Tlavatliler: Rmoahallar'dan farklı olarak hırsa sahiptiler. İnsan grupları bu soyda oluşmaya başladı çünkü insanlar artık hafızaları sayesinde ortak eylemleri hatırlayabiliyorlardı.
- 3) Toltekler: Tlavatlilerle başlayan sosyalleşme Tolteklerle beraber iyice yerleşti. Böylelikle soy, ilk devletleri ortaya çıkarmaya başladı. Devletlerin kurulması soy için her zaman huzur anlamına gelmeyecekti. Bu dönemde belirli bir kişinin diğer insanlara hükmettiği bir ortam gelişti. Doğanın ve insanlığın güçleri egoizmin hizmetine verildi. Soy, Asya'nın güneyinde yer alan Sri Lanka'dan Madagaskar'a kadar uzanan Lemurya kıtasında yaşadı. Lemurya volkanik patlamalar sonucunda battı.
- 4) İlksel Turaniler: Atlantis kök-soyudur. Bu dönemde önceki dönemdeki bozulma iyice belirginleşti. Yöneticiler giderek bencilleşerek güçlerini kendilerini tatmin etmek için kullandılar.
- 5) İlksel Samiler: Bencilce düşünceleri dizginleyecek olan mantık bu dönemde gelişmiştir. İnsanlar artık olaylar arasında karşılaştırma yapma yeteneği elde ettiler ve yargılama yeteneği gelişti. Bağlantılı olarak hesaplama ve tahlil yeteneği gelişti. İnsanlar eyleme geçmeden önce elde ettikleri verileri kendi içlerine aktararak düşünceleriyle karar alma seviyesine geldi.
- 6) Akatlar: Samiler'in geliştirdiği düşünce yeteneği iyice gelişti. Daha önceki soylarda olan bencil arzuları tamamen yok edemese de etkisinin azaldığı bir dönem oldu. Önceki dönemlerde güçlü hafızaya sahip insanlar öne çıkıyordu fakat bu dönemde artık zeki insanlar ön plana çıkmaya başladı.
- 7) Moğollar: Düşünce gelişimi devam etti. Hafıza ve duyguları harmanlayan bir anlayış sergilenmeye başlandı. Soy yaşam güçleri üzerindeki egemenliğini kaybetti. Fakat zamanla onların tanrısı olacak yaşam gücüne olan saf inançlarını hiçbir zaman kaybetmediler. Bugünün Avrupa ve Asya'sında bu soydan gelenler hâlâ varlığını sürdürmektedir (2003b: 31-64).

Steiner, Atlantislilerin geçmişte yaşamalarına rağmen havada giden araçlar gibi teknolojilere sahip olduğunu söyler. Gelişmiş teknolojiye rağmen şimdiki modern insanın aksine doğayla daha barışık yaşadıklarını sözlerine ekler. Ona göre Atlantislilerin ruh gücünün kaynağı doğadaki güçlerden bir şeyler taşıyordu. Ruh gücü sayesinde elde ettikleri yeteneklerden biri, kullandıkları söz ve sözcüklerle doğada somut değişimlere yol açmaktı. Örneğin sözcükleri kullanarak bitkilerin büyüme hızını değiştirebiliyorlardı. Atlantislilerin ataları, bugünkü Asya kıtasının güneyine denk düşen bölgede yaşadılar. Zamanla dejenere olarak bodur insanlara dönüştüler (Steiner, 2003b: 38).

Sonuç ve Tartışma

İnsanlığın ulaştığı bilimsel seviyenin bazı insanlarda yarattığı ihtişam, natüralizmi sorgulanamaz bir konuma yerleştirmiştir. Fakat insanın gerçeğe dair sorgulayışı ve arayışı her zaman doğrusallıklar içermemektedir. Dolayısıyla bu sorgulayışta ve arayışta insanların karşısına mutlak sorgulanamaz alanlar çıkarmak kanaatimizce doğru değildir. Bu yüzden makalede değindiğimiz Rudolf Steiner ve onun fikirlerinin, gerçeği arayan insanlar için yeni

ufukların habercisi olmasını amaç edindik. Steiner'in kendinden önceki gizem okullarını harmanlayan fikirlerinin günümüzde geçerliliğinin olmasının çok zor olduğunu düşünsek de bahsettiğimiz ufuklar açıldığında insanların felsefi sorgulayışlarını derinleştirebileceklerini düşünüyoruz. Hem bilim-ezoterizm ve mistisizm arasındaki ilişkiyi daha iyi değerlendirmek hem de insanoğlunun gerçeği arayışında belirsizlik içeren alanların daha en baştan göz ardı edilmemesi gerektiğini düşündüğümüzden dolayı Steiner'in çalışmalarını önemli görüyoruz.

Steiner'in öne sürdüğü bilgiler ve modern bilim arasındaki ilişki karşılaştırılırken bilimin bize gerçeği/hakikati ne kadar sunduğu sorgulamasının yanı sıra Steiner'in kendi başına ezoterizmi ve okültizmi temsil etmediği de değerlendirmeye dahil edilmelidir. Bugün, yaptığı bilimsel çalışmaların ötesinde düşünce olarak bilimi her şeyin cevabı olarak gören bir 'bilimci' bilim insanı nasıl toptan bilim dünyasını temsil etmiyorsa Steiner de ezoterizmi ve okültizmi tek başına temsil etmez. Dolayısıyla sadece Steiner'in söylediklerine bakıp bilim ve ezoterizm arasındaki ilişkinin nihai sonuçlarının bulunamayacağını düşünüyoruz.

Görüşlerinden çıkardığımız sonuca göre Steiner, tinsel dünyaya ve tinsel varoluşsal boyutlara yaklaşmak için bilimin ve felsefenin göz ardı edilmesine karşıdır; tam tersi bu alanların insanın yükselişi için faydalı olabileceğini düşünmektedir. Bu yüzden onun genel olarak tinsel çalışmaları bilime yaklaştırmaya ve modernleştirmeye çalıştığını düşünüyoruz.

Steiner'in evren, doğa ve insan arasında kurmaya çalıştığı ilişkinin, mikrokozmos-makrokozmos ayrımı çerçevesinde bugünün bazı bilim adamları tarafından da -yapılan atıf tamamen aynı olmasa da- kabul edildiğini görüyoruz. Örnek olarak insanların ölen yıldızların arta kalan parçası olması nedeniyle söylenen 'hepimiz yıldız tozuyuz' söylemi verilebilir. Keza, insan bilincinin yaptığı faaliyetleri, 'evrenin kendi kendisini deneyimlemesi' olarak tanımlayan yorumlar da bu kapsam da değerlendirilebilir.

İnsan ve evren arasındaki açığı kapatan yaklaşımlara rağmen okültizmin sunduğu evren ve insan tasavvuruyla modern bilim arasında çok büyük uçurumlar olduğunu belirtmek gerekmektedir. Astroloji gibi bilimsel geçerliği ve doğruluğu olmayan alanları da içinde kapsayan okültizmin hem içerik hem yöntem itibarıyla modern bilimle yan yana gelmesinin çok zor olduğunu görüyoruz. Örneğin Steiner'in akaşik kayıtlardan aldığı söylediği bilgilere göre insanlığın kök-soylarına dair verdiği bilgilerin modern biyolojideki evrimle uzlaşması imkânsıza yakın görünmektedir. Atlantis gibi kayıp kıta efsanelerinin doğrulanma ihtimalini yüksek tutsak bile insanlığın Steiner'in aktardığı tarzda kök-soyları olması ihtimalini çok düşük görüyoruz.

Steiner'in hakikate dair özneyi ön plana çıkaran görüşlerinin atom ve atom altı parçacıkların mikro dünyasıyla ilgili olan Kuantum Teorisi içerisindeki gözlemci etkisiyle beraber ortaya çıkan tartışmaları andırdığını düşünüyoruz. Kısaca hatırlarsak Kuantum Mekaniğiyle ilgili olarak yapılan bir deney sırasında gözlemci, elektronun dalga mı yoksa parçacık mı olarak hareket etmesinde etkin rol oynuyordu. Buradan yola çıkarak bazı insanlar gerçekliğin büsbütün gözlemciye bağlı olduğu sonucunu çıkarıyordu.

Steiner hem gerçekliği etkileyen özneliği hem de öznenin bağımsız gerçekliği kabul eder. Bu konu hâlâ tartışıldığı için kesin cevabın bulunamadığını düşünsek de Steiner'in özneye vurgu yapan yönünün önemli olduğunu düşünüyoruz. Çünkü farklı ezoterik öğretilerde genelde insanın kişiliğini yok etmeye yönelik kararlılık mevcut. Steiner'in tin biliminde bireylerin kişiliğini yok etmemesi, bağlı bulunduğu gelenek açısından özgünlük olarak yorumlanabilir.

Halka aktardığı bilgilere rağmen Steiner'in fikirlerinde diğer ezoterik yollarda olduğu gibi ehil-ehil olmayan ayrımına benzeyen bir ayrım anlaşılır şekilde dikkat çekmektedir. Steiner, kendisinin deneyimlediğini söylediği tinsel dünyanın ancak bu alanda sabırlı ve sürekli çalışan insanlar tarafından görülebileceğini söylemiştir.

O her ne kadar evrensel olmaya çalışsa da ilgilendiği konuların doğası gereği, ilgili olmayanın inanması zor birtakım sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Tin dünyası gibi bugünün gözlem araçlarıyla gözlemlenmesi neredeyse imkânsız boyutların bugünün dünyası için ne gibi bir

bakış açısı sağlayacağı meçhul görünmektedir. Bu yüzden Steiner'e dair yaptığımız okumalarda ve gözlemlerde tarihin belirli bir döneminde yaşamış bir mistiğin ortaya attığı ilginç fikirleri incelediğimiz ve okuduğumuz etkisine kapıldık. Her şeye rağmen Steiner'in doktora tezinin Gerçek ve Bilim olarak basılan kitabını okuduğumuzda bilimle ilgili hâlen tartışılan pek çok söylemine rağmen genel olarak tinsel ve ruhsal yönlerle ilgili fikirlerinin kendi içinde tutarlı olduğunu gözlemledik.

Steiner'in fikirlerinde ve çalışmalarında geçmişin birikimini göz ardı etmeyen ancak başlı başına ele alınmak istenen bir eğilim dikkat çekmektedir. Kanaatimizce o, sadece kendinden öncekileri devam ettiren biri olarak değil de ezoterizm ve okültizm tarihinde durak noktalarından ve ayrı başlıklarından biri olmak istedi.

Steiner'deki bir diğer eğilim olarak daha önce bahsettiğimiz ezoterik öğretilerde sıkça görülen yüksek düzeydeki bilgileri insanlığa açmama tavrının aksine bir tavır görülmektedir. Onun akaşik kayıtlar vasıtasıyla geçmişe dair bu derece kesin bilgiler vermesi ve bu bilgileri bizzat tecrübe edilmiş gerçekmişçesine ortaya koyması, dünyanın tamamında artık insanların çoğunun katılacağı yeni bir arayış arzusunu çağrıştırmaktadır. Çünkü onun için insanların bireysel ve kolektif çalışmaları insanlığın geleceğinin daha iyi olması için hayati önemdedir. İnsanlar tinselliği ne kadar erken ve doğru keşfederlerse karma ve reenkarnasyon gereği gelecek daha iyi olacaktır.

Diğer yandan Steiner'in ırklara dair görüşlerinin “ırkçılık” olarak isimlendirilmesini haksız bir itham olarak görsek de fikirlerinin öjeniye (‘sağlıksız’ ve ‘gelişmemiş’ insanların ayıklanarak ‘sağlıklı’ insanların çoğaltılması) yönlendirme tehlikesi olduğunu söylememiz gerekiyor. Çünkü o insanlığın kendisinden daha düşüklerini dışarı atarak bugüne kadar yükseldiğini ve gelecekte de böyle olacağını söylüyor (Staudenmaier, 2008: 21). Tabii onun bu fikrini Nazilerin anladığı anlamda bir öjeni olarak ele almamak gerekir. Kendisi Nazilerin ırk temelli siyasetine karşı çıktığı için pek çok tehdide maruz kalmıştır.

Kaynakça

- Akan, B. (Erişim Tarihi: 18.05.2019), “Antroposofi: İnsan Olmanın Bilgeliği”, <http://www.derki.com/ezoterik/antroposofi-insan-olmanin-bilgeligi/>.
- Bayturan, N. (Erişim Tarihi: 16.05.2019), “Rudolf Steiner, Antroposofi ve Biyolojik-Dinamik Tarım”, <http://apelasyon.com/Yazi/754-rudolf-steiner-antroposofi-ve-biyolojik-dinamik-tarim>.
- Biodinamicaportugal.com. (Erişim Tarihi: 18.05.2019), “Anthroposophy – Man's Holistic Science”, <http://www.biodinamicaportugal.com/wp-content/uploads/2014/06/ANTHROPOSOPHY.pdf>.
- Britannica.com. (Erişim Tarihi: 22.05.2019), “Rosicrucians”, <https://www.britannica.com/topic/Rosicrucians>.
- Cevizci, A. (2000), Felsefe Sözlüğü, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2005), Felsefe Sözlüğü, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çelik, M. (2013), Öğrenme Çocuk ile Büyür: Erken Çocukluk Eğitiminde Waldorf Yaklaşımı, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2): 39-51.
- Gray F. (2010), Rudolf Steiner: Occult Crank or Architectural Mastermind?, *Architectural Theory Review*, 15(1): 43-60.
- Hançerlioğlu, O. (2000), Felsefe Ansiklopedisi Cilt 1, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Koca, C. (2015). Bir Waldorf Anaokulunun Yöneticisi, Öğretmenleri ve Bu Okuldaki Çocukların Ebeveynlerinin Eğitimle İlgili Bazı Kavramlar ile Waldorf Yaklaşımına İlişkin Görüşleri. (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Kotaman, H. (2009). Rudolf Steiner ve Waldorf Okulu, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1): 171-194.
- Laurency, H. (Erişim Tarihi: 20.05.2019), “Anthroposophy – Steiner’s Spiritual Science”, <https://www.laurency.com/KVe/kr6.pdf>.
- McDermott, R. (2016). Rudolf Steiner and Anthroposophy, (Ed: Glenn Alexander Magee), *The Cambridge Handbook of Western Mysticism and Esotericism*, s. 260-271, New York: Cambridge University Press.
- Miller, S. (Erişim Tarihi: (18.05.2019), “Contemporary Life and the Esoteric Path of Anthroposophy”https://www.academia.edu/168763/Contemporary_Life_and_the_Esoteric_Path_of_Anthroposophy.
- Rosenthal, M. – Yubin, R. (1997). Felsefe Sözlüğü, (çev. Aziz Çalışlar). İstanbul: Sosyal Yayınları.

- Salt, A. & Çobanlı, C. (2010). Meta Ansiklopedisi, İstanbul: Ruh ve Madde Yayınları.
- Sparby, T. (2016). Rudolf Steiner's Idea of Freedom: As Seen in the Panorama of Hegel's Dialectic, *Epoche*, 21(1): 173-196.
- Sparby, T. (2017). Rudolf Steiner's Conception of Meditation and Spirituality, *Studies in Spirituality*. 27: 195-218.
- Staudenmaier, P. (2008). Racial and Ethnic Evolution in Rudolf Steiner's Anthroposophy, *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions*, 11(3): 4-36.
- Steiner, R. (1987). Teozofi, (çev. Ayşe Domeniconi), İstanbul: Say Yayınları.
- Steiner, R. (2001). Gerçek ve Bilim, (çev. Akın Kanat), İzmir: İlya Yayınevi.
- Steiner, R. (2003a). Gizli Bilim, (çev. Ayşe Domeniconi), İstanbul: Omega Yayınları.
- Steiner, R. (2003b). Kozmik Hafıza, (çev. Anita Tatlıer), İstanbul: Samsara Kitapları.
- Steiner, R. (2015). Mathematics and Occultism, (çev. David W. Wood). *Journal Southern Cross Review*, ss. 1-9.
- Uhrmacher, P. B. (1995). Uncommon Schooling: A Historical Look at Rudolf Steiner, Anthroposophy, and Waldorf Education, *Curriculum Inquiry*, 25(4): 381-406.